

Prof. Dr. ABDÜLVEDUD ÇELEBİ

(Ezher Üniversitesi - MISIR)

Tahsilini el-Ezher Üniversitesinde yaptı. Yüksek ihtisasını Cambridge, Oryantal ve Pencap Üniversitelerinde tamamladı. Mısır'ın İngiliz işgalinden kurtulmasında aktif rol aldı. Bunun üzerine İngilizler tarafından tutuklanarak işkenceye tabi tutuldu. İhvân-ı Müslimîn saflarında hizmet gördüğü yıllarda Cemal Abdünnâsır'ın zulmüne uğrayanlar arasındaydı.

Mısır'da ve diğer İslâm ülkelerinde önemli görevler üstlendi. Uzun yıllar Avustralya'nın Sidney şehrinde faaliyet gösteren İslâm Merkezinin Müdürlüğünü ve Ezher İslâm Dâvâsı Yüksek Meclisi Genel Sekreterliğini yapmış olan Çelebi, Mısır Yazarlar Birliği, Pakistan İslâm Dâvâsı Yüksek Meclisi ve Sudan İslâm Dâvâsı Cemiyeti gibi kuruluşların âzâsıdır. Mezhepler Arasında Yakınlık Noktalarını araştıran milletlerarası ilmî meclisin de kurucu üyesidir.

Çok iyi bir hatip olan Çelebi, daha çok İslâmî tebliğ konusunda Asya, Avrupa, Afrika ve Avusturalya'da 70'ten fazla milletlerarası konferansa katıldı.

Abdülvedud Çelebî'nin İngilizce ve Arapça olarak 15'in üzerinde yayınlanmış eseri bulunmaktadır.

BEDİÜZZAMAN'DA TECDİT VE ISLÂH METODU

İslâm tarihinde Müslümanların imanını muhafaza eden birbirine benzer üç hareket vardır: Hindistan'da İmam-ı Rabbanî, Cezayirde İbni Badis ve Türkiye'de Bediüzzaman Said Nursî hareketidir.

Bediüzzaman Said Nursi, Arap âleminde pek duyulmamış bir isimdir. İlk emri "oku" olan bir dinin mensupları okumamış, cehalet her tarafımızı kaplamıştır. Eğitim ve kültür sahasında uzman bir profesörün, Peygamberimizin (a.s.m.) nerede doğduğunu ve nerede vefat ettiğini bilmemesini tasavvur edebilir misiniz? Üstelik bu profesör, Resulullahın Kâbe'de metfun bulunduğunu zannediyorsa...

Bütün dünyanın tanıdığı en mühim ve en büyük insan hakkında cehaletin boyutları bu dereceye ulaşmışsa; Arap olmayan diğer âlimler hakkındaki cehalet ve ilgisizliği varın siz düşünün!

el-Ezher'de "İslâm Dâvâsı Yüksek Meclisi" genel sekreterliğinde bulunduğum sıralarda, İhsan Kâsım es-Salihî'nin Bediüzzaman Said Nursî hakkında yazdığı Tarihçe'den yüzlerce satın almıştım. Bunun üzerine birçok kimse tarafından soru yağmuruna tutuldum: "Bu kitabı niçin alıyorsun? Said Nursî kimdir? Hangi ülkede yaşadı? Şair mi, yazar mı? İslâm âlimi mi, filozof mu? Hindistanlı mı, Arap mı?"

Bu sorular, varlığımızı ve özümüzü tehdit eden cehalet musibetinin ve yıkılış sebeplerinin bir göstergesinden başka bir şey değildir.

Bu sempozyum için şöyle bir başlık seçtim:

"Bediüzzaman'da tecdid ve ıslâh medodu." Diğer bir ifade ile: "Dâvâsında bütün tecdid ve ıslâh hareketleri şekillenmiş bir ıslâhatçı: Bediüzzaman Said Nursî."

Araştırmamı dört maddede toplamaya çalıştım:

1. Bediüzzaman'ın yaşadığı asra genel bir bakış.
2. Bediüzzaman'ın yaşadığı asırda yaygın olan ıslâh hareketleri.
3. Bediüzzaman'ın tebliğ metodu.
4. Bediüzzaman'ın üstlendiği hizmet.

19. asır, İslâm tarihinin en dehşetli asrıydı. Türklerin ve diğer bütün Müslümanların en karanlık dönemleriydi. Bu dönemde yıkılışlar ve çöküşler başladı. Kralların istibdadı ve zulmü, kifayetsizlikleri ve sefahetleri; devlet adamlarının ihanetleri ve milleti aldatmaları; halkın rahata ve refaha düşkünlüğü; cehalet ve hurafelerin yaygınlaşması gibi musibetler alabildiğine yaygınlaşmıştı. Müslümanların temel ilimlerle olan bağları kopmuş; fıkıh, dil, edebiyat ve matematik gibi ilimleri öğrenenler azalmış, hattâ çocukları, fizik, kimya ve matematik gibi fen ilimlerine küfür veya sihir nazarıyla bakar olmuştu. Zihinler birtakım hurafelerle boyanmıştı. Kurtuluş yanlış kapıda arandı. Yol gösterenler itham edildi. İpin ucunu deccallar ve ihtilâlciler yakaladı. Doğudan Batıya İslâmî eğitim gören talebelerin tartıştıkları şey, kibritte dokunmak caiz midir, onu bir yakıcı olarak kullanmak ve yemek pişirmek caiz olur mu; kibrit maddesinden yapılan zımparaya dokunan günaha girer mi gibi mânâsız şeylerdi.

Felaket korkunç, musibet büyüktü. İslâmiyet ve Müslümanlara karşı açılan savaş şiddetliydi. Tarihçi Cebertî'nin dediği gibi.

"O yıllarda büyük savaşlar, dehşetli hâdiseler, korkunç boyutlarda tabii âfetler ve peş peşe gelen belâlar yaşandı. Zamanın dengesi bozuldu, karakterler değişti, değerler inkılâba yüz tuttu. Nesiller arası çelişkiler baş gösterdi Her şey yıkıldı, yakıldı... 'Allah, halkı salih olan bir beldeyi hak-sız yere zulmen helâk etmez' (1)

Bunun ardından tâbiî olarak reaksiyon başladı. Sömürgecilerin tutumları ve Haçlıların taassubu Müslümanları harekete geçirdi. Gayret ve cihad ruhunu hızlandırdı. Müslüman toplumlarda ve ce-

maat liderlerinde dinî şuur canlanmaya başladı.

O günlerde din, tek başına bir itici güç teşkil ediyordu. Âlimler, İslâm âleminin bedeninde canlı bir uzuv gibiydi. Kılıç ile kalem yan yana iş görüyordu. İşte, Kafkas kahramanı Şeyh Şâmil, Somali ve Sudan'da çıkan Mehdîler, bu kılıç ve kalemi yan yana getiren yakın İslâm tarihinin ender şahsiyetlerinden birkaçıdır.²

İslâm tarihinde üç hareket

İslâm tarihinde birbirine benzer, belki birbirinin aynı üç İslâmî hareket çıkmıştır. Bu hareketlerin her birisi, Müslümanların inançlarını muhafaza etmekte büyük rol oynamıştır.

Bunlardan birincisi: Hicrî ikinci bin yılının imamı, Hindistanlı müceddid, mücahid ve zâhid İmam-ı Rabbânî'nin hareketiydi.

İkincisi: Cezayir'de Abdülhamid bin Bâdis'in hareketi.

Üçüncüsü: Türkiye'de Bediüzzaman Said Nursî'nin hareketi.

İbni Bâdis'in hareketi:

Cezayir'de İslâmiyete ve Araplara ait herşeyi değiştirmeye ve yok etmeye çalışan Fransız sömürgesine karşı idi. Zira Fransız Kardinali L. Figri şöyle diyordu:

"Cezayir artık İslâmiyeti temsil etmiyor, Hıristiyanlığın beşiği haline gelmiştir. Her mescidde ve her köşede ezan seslerinin yerine kilise çanlarının seslerinin yükselmesi gerekir."

Kan ve fişki ortasından çıkan süt gibi, sabah da karanlık ve gecenin bağrından doğar. İşte bu karanlık dönemde bütün Cezayir halkı Abdülhamid bin Bâdis'in sabahı müjdeleyen sesiyle uyandı:

Cezayir halkı Müslümandır ve Araptır.

Kim dese ki onlar aslından kopmuştur, yalandır.

Onları imha etmeye kalkışanlar bilsinler ki,

Muhali talep etme sevdasına kapılmışlardır.

İbni Bâdis, eğitim, öğretim, vaaz, irşat, cemaat faaliyeti, kitap yayını ve gazeteciliğe önem vermiştir.

İbni Bâdis Bediüzzaman'la çağdaştı. Bediüzzaman, Hicrî 1293 tarihinde doğmuş, 1379 tarihinde vefat etmiş; İbni Bâdis ise, 1308'de doğmuş 1359'da vefat etmiştir.

İmam-ı Rabbanî Hareketi

İmam-ı Rabbanî'nin hareketini Bediüzzaman'ın hareketiyle karşılaştırdığımızda tamamen mutabık olduğunu görmekteyiz. İmam-ı Rabbanî (k.s.) Hindistan'ın en sefih hükümdarlarından Ekber Şah zamanında yaşadı. Ekber Şah İslâmiyeti tamamen ortadan kaldırmak istedi. İslâmiyeti sinsice tahrif etmeye teşebbüs etti. Putperestliğe yer veren yeni bir din kurmak arzusuna kapıldı. Güya bu hareketiyle saltanatını muhafaza edecek, Hindulara şirin gözükecek, kalplerinde taht kuracaktı. Sonunda geniş çaplı bir program tatbik etmeye başladı. İcraatlarından bazıları şunlardır:

1. Hindu emîrlerin kızlarıyla evlendi. Evlendiği bu kızlar, dinlerine bağlı kalacaktı. Sarayda diledikleri gibi inançlarını yaşayabileceklerdi.

2. Giyim kuşamda onların âdet ve geleneklerini taklit etti.

3. İslâmiyete karşı nefret ve düşmanlık getirdi. Bu nefret ve düşmanlığı o dereceye vardırdı ki Peygamberimizi tahkir maksadıyla hizmetçilerine "Ahmed, Muhammed" gibi isimleri taktı.

4. Hicrî takvimi, "İlâhî Takvim" diye isimlendirdi ve başlangıç olarak da kendisinin tahta çıkış tarihini koydu.

Bununla beraber içki, kumar ve her türlü menhiyatı meşru kıldı. Ekber Şah icraatlarında yalnız değildi. En büyük destekçileri, maalesef ilmin şerefini ayaklar altına alan âlimlerdi. Bu âlimler Ekber Şah'a "Sicil" adını verdikleri bir lâyiha sunarak masum (günahsız) olduğunu ilân ettiler. Ayrıca bu lâyihada ona, dilediği kanunu çıkarabilme, istediği hükmü verebilme ve arzu ettiği şeyi yapabilme fetvasını verdiler.

Kısacası, bütün bu icraat, İslâm dininin yerine yeni bir din ihdas etme gayretkeşliğinin ön hazırlıklarıydı. Zira, kendisinin ve çevresin-

dekilerin görüşlerine göre, İslâm asrın ihtiyaçlarına cevap veremiyordu. Bunun için yeni bir "din" e ihtiyaç vardı.

Ve sonunda "İlâhî Din" dedikleri yeni dinlerini ilân ettiler. Sloganları da, "Allahü Ekber" di. Bununla-Hâşâ-Ekber Şah'ı kastediyorlardı.

Bu dönem, Müslümanlar için felaket yıllarıydı. Yangın ülkenin her tarafını sarmıştı. İşkencelerden, hapislerden, sürgünlerden nasibini alan alana... Fakat en elim olan ve gözleri en çok yaşartan şey, halka gelen bu belâların, o asrın en büyük âlimlerine de ulaşmasıydı. Bu fitnenin karşısında çok az sayıda âlim ayakta kalabildi. Âlimlerin ekseriyeti Krala boyun eğmişti.

O dehşetli günlerde, ortaya Allah'ın inayetine mazhar olan bir zat çıktı. Şah'ın karşısına dikilerek cihad bayrağını açtı. İşte bu zât, Hicrî ikinci bin yılının imamı, İmam-ı Rabbânî Hazretleridir. Cenab-ı Hakkın inayetine mazhar olan İmam-ı Rabbânî cihadıyla Kralın fitnesini tarihe gömdü. 3 4

* * *

İslâm dini "tevhid dini" olduğu için birlik dinidir.

4 "İşte bütün bu peygamberlerin getirdikleri din, tek bir dindir ki, o da sizin dininiz olan İslamdır." 4

6 5 "Müşriklerden olmayın. O müşrikler ki, dinlerinde ayrılığa düşerek parça parça olmuşlardır. Ve herbir fırka, kendi diniyle övünüp durur." 5

İslâmiyet şirki ortadan kaldırdığı gibi, şirkin neticesi olan bölücülüğü ve ihtilafı da yasaklamıştır. Bu hususta Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmaktadır:

2 6 "Benden sonra birbirinin boynunu vuran kâfirlere dönmeyiniz." 6

Müslümanlar arasındaki ihtilafın sebeplerinden biri olan cehalet bugün ortadan kalkmış değildir. Günümüz Müslümanları arasında hâlâ İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyum el-Cevzî gibi âlimleri dalaletle itham edenler var. Tasavvuf ve tarikata "hurafe" diyenler var. Muhyiddin İbni Arabî hakkında kâfir ve mürted görüşünde olanlar var. Bugün hâlâ birçok kimse İmamiye Şiasını küfür ve zındıklıkla itham ediyor.

Bediüzzaman, bütün bu ihtilafların karşısına bir hâkim-i âdil sıfatıyla çıktı, cehalet ve taassubun doğurduğu görüş ayrılıklarını adaletin hassas terazisiyle tarttı.

İhsan Kasım es-Salihî'nin dediği gibi:

“Risale-i Nurlar, şahıs ve cemaatlar hakkında hüküm verirken haşir meydanında kurulacak olan İlâhî adalet terazisinin bir benzerinin bu dünyada da kurulmasına davet eder.

“Bediüzzaman, ihtilafa düşen tarafların aralarını bulmak için, ölçüler koyarken; ne bir tarafı terk edip sadece diğer tarafı ele alır ve ne de birinin hakkına göz yumarak karşı tarafını haklı çıkarır. Her iki tarafın iyilik ve kötülüklerini ve onları o yola sevkeden sebepleri ve çevre faktörlerini nazara alarak hükmünü verir. İslâm âlimleri ve cemaatları hakkındaki tarihî ihtilaflar konusunda Risale-i Nurların takip ettiği yol budur.”

Şu ifadelerde de Risale-i Nurun realiteye uygun ince yorumları bir derece hissedilebilir.

“Âlem-i İslâm'da ehl-i sünnet ve cemaat denilen ehl-i hak ve istikamet fırka-i azimesi, hakaik-i Kur'âniyeyi ve imaniyeyi istikamet dairesinde hüve hüvesine sünnet-i seniyyeye ittiba ederek muhafaza etmişler, Ehl-i velayetin ekseriyet-i mutlakası, o daireden neş'et etmişler. Diğer bir kısım ehl-i velayet, ehl-i sünnet ve cemaatin bazı desatirleri haricinde ve usullerine muhalif bir caddede görünmüş. İşte şu kısım ehl-i velayete bakanlar iki şıkka ayrıldılar:

“Bir kısmı ise, ehl-i sünnetin usulüne muhalif oldukları için velayetlerini inkâr ettiler. Hattâ onlardan bir kısmının tekfirine kadar gittiler.

“Diğer kısım ki, onlara ittiba edenler, onların velayetlerini kabul ettikleri için derler ki: ‘Hak yalnız ehl-i sünnet ve cemaatin mesleğine münhasır değil.’ Ehl-i bid'adan bir fırka teşkil ettiler, hattâ dalalete kadar gittiler. Bilmediler ki, her hâdi zat, mühdi olamaz. Şeyhleri hatasından mazurdur. Çünkü meczubdur. Kendileri ise mazur olamazlar.

“Mutavassıt bir kısım ise, o velilerin velâyetlerini inkâr et-

mediler, fakat yollarını ve mesleklerini kabul etmediler. Diyorlar ki; 'Hilaf-ı usul olan sözleri, ya hale mağlub olup hatâ ettiler veyahut mânâsı bilinmez müteşâbihat misillü şatahattır.'

"Maatteessüf birinci kısım, hususan ulemâ-i ehl-i zâhir meslek-i ehl-i sünneti muhafaza niyetiyle, çok mühim evliyayı inkâr, hatta tadelil etmeye mecbur olmuşlar. İkinci kısım olan taraftarları ise, o çeşit şeyhlere ziyade hüsn-ü zan ettikleri için hak mesleğini bırakıp, bid'ate, hattâ dalalete girdikleri olmuş..."⁷

Şeyhülislâm İbn-i Teymiye ve sadık talebesi İbn-i Kayyum el-Cevzi hakkında Risale-i Nurun görüşü nedir? Muhyiddin-i Arabî hakkındaki kanaati nedir?

Emirdağ'da ikamet ettiği yıllarda bir talebesine gönderdiği bir mektubunda Bediüzzaman Hazretleri, İbn-i Teymiye ve İbn-i Kayyum el-Cevzi'nin kendileri ve eserleri hakkında, "Meşhur dehşetli dâhi"; "pek acip ve câzibedar eserler" diye söz eder ve şöyle der:

"Meşhur dehşetli dahilerden İbni Teymiye ve İbni Kayyum el-Cevzi'nin pek acip ve câzibedar eserleri İstanbul'da çoktan beri hocaların eline geçmesiyle..."⁸

Muhyiddin-i Arabî'ye gelince, iki ayrı risaleden iki paragraf alıyoruz. Birisi kendisi hakkında, diğeri de mesleği hakkındaki hükmü açıklıyor.

"Mustafa Sabri ile Musa Bekuf'un efkârını muvazene etmek için vaktim müsait değildir. Yalnız bu kadar derim ki: Muhyiddin, kendisi hâdi ve makbuldür. Fakat her kitabında mühdi ve mürşid olamıyor. Hakaikte çok zaman mizansız gittiğinden, kavaid-i ehl-i sünnete muhalefet ediyor ve bazı kelâmları, zahiri dalâlet ifade ediyor; fakat kendisi dalaletten müberrâdır. Bazan kelâm küfür görünür, fakat sahibi kâfir olamaz."

Devamında ise kitapları hakkında şu hususa dikkat çekiyor:

"Evet bu zamanda Muhyiddin'in kitapları, hususan vahdetü'l-vücuda dâir mes'elelerini okumak, zararlıdır."⁹

Bu ihtilaf ve tenakuzlara karşı Bediüzzaman'ın tutumu, İmâm-ı Gazâlî'nin kendi zamanında yaygın olan ihtilaf ve tenakuzlara karşı

tutumu gibidir. İmam-ı Gazâlî, fikirleri ve ilmî mevki itibariyle müstakil bir şahsiyetti. Görüşleri kendinden öncekilerinkinden, hattâ mensup olduğu mezhebe bağlı olan âlimlerinkinden bile farklıydı.

İmam-ı Gazâlî, bazı kelâm meselelerinde, Eş'arî'den farklı görüşe sahip olduğu gibi; mensubu bulunduğu Şâfiî Mezhebinin imamı Şâfiî'den de bazı fikhî meselelerde farklı düşünmüştür. Meselâ, *Ihyâu Ulûmuddin*'de su bahsinde şöyle der:

"Candan arzu ederdim ki, İmam Şâfiî'nin mezhebi de İmâm-ı Mâlik'in, 'su, ne kadar az olursa olsun, üç vasfından biri değişmedikçe pisenmez' dediği gibi olsaydı." Ve sonra İmâm-ı Mâlik'i yedi delil ile te'yid eder...⁽¹⁰⁾

Onun İmam-ı Eş'arî'ye olan muhalefeti, bazı Eş'arîlerin damarına dokunmuş; hattâ onu yoldan çıkmakla, küfürle itham etmişlerdi. Bu kimseler,

"Gazâlî'nin bazı kitaplarında Sahabenin ve mütekellimîn ulemasının mezhebine muhalefet vardır. Halbuki Eş'arî mezhebinden sapmak küfürdür. Onun görüşlerine ters düşmek dalâlettir, hasârettir"

diyerek ona hücum etmişlerdi.¹¹

Bediüzzaman ve çağdaş mütefekkirler

Bediüzzaman Said Nursi, siyasete günlük mânâsıyla ehemmiyet vermez. Onun siyasete karşı ilgisi, İslâm âleminin dertleriyle azap çeken bir Müslümanın ilgisidir. Bu asırda bilinen mânâsıyla siyaset, konuştuğu şeyin tersini yapmaktır.

İslâmiyetteki siyaset ise, dinî inançlara ve bu inançların sağladığı ahlâkî değerlere bağlı kalmaktır.

Bediüzzaman Said Nursi'nin bu inancı ve bunun çağrıştırdığı ahlâkî değerleri yaşatmak gayretindedir. Mesele Resulullahın (a.s.m.) şu hadisi etrafında dönmektedir:

"Kim Müslümanların işlerine ihtimam göstermezse, onlardan değildir."

Bu hadis her Müslüman kadın ve erkeğe hakkı açıkça söylemeyi, yeryüzünde Allah'ın adını yüceltme konusunda gayret göstermeyi,

meşru vesileleri kullanarak İslâma hizmeti şart kılıyor.

Bediüzzaman bu hususta Cemâleddin Afgânî gibi hakkı apaçık söylemiştir. Zâlimlerin yüzlerine karşı "Millete yaptığınız zulme son verin" diye haykırmıştır.

Bununla beraber Bediüzzaman'ın üslûbu siyasi değil, fikir ve eğitim ağırlıklıdır. Bu yönüyle Şeyh Muhammed Abduh'a benzemektedir. Muhammed Abduh'un bu konuda meşhur bir sözü vardır:

"Geçmişte, şimdide ve her zaman, siyasetten kaynaklanan her şeye ve siyasete Allah lânet etsin..."

Şeyh Muhammed Abduh'un nazarında, îmanın muhafazası ve takviyesi için en önemli vesile, Kur'ân-ı Kerîm tefsiridir...

Abduh, âyeti okur, şayet âyet îmana dâir ise, başka âyetlerden de istifade ederek kâfi derecede izah ederdi. Şayet ahlâka ait bir âyet ise, bu âyette geçen ahlâkî düsturların, milletin ıslâhındaki tesirini ve aydınlatıcı yönlerini beyan ederdi. Şayet âyet-i kerime sosyal hayatın esaslarından bahsediyorsa, milletin hayatında bu esasların önemini nazara olarak açıklardı.¹²

Muhammed Abduh, *Tefsîrü'l-Menâr'ında* bu üslûbu tercih etmiş. Seyyid Kutub, *Fî Zılâli'l-Kur'ân'da* bu üslûbu tercih etmiş. Ezher şeyhlerinde Mahmud Şeltut bu üslûbu tercih etmiş. Daha sonra da İslâm dünyasında birçok âlim bu üslûbu tercih etmiştir.

Bediüzzaman Said Nursî'nin Risale-i Nur tefsirinde tercih ettiği üslûba gelince; Üstad, risaleleri tarif ederken şöyle eder:

"Risale-i Nur doğrudan doğruya Kur'ân'ın bâhir bir bürhanı ve kuvvetli bir tefsiri ve parlak bir lem'a-i i'caz-ı mânevîsi ve o bahrin bir reşhası ve o güneşin bir şuâı ve o mâden-i ilm-i hakikattan mülhem ve feyzinden gelen bir tercüme-i mâneviyesidir."¹³

"Risale-i Nurlar, çeşitli ilim ve fen kaynaklarından istifade edilerek yazılan diğer eserler gibi değildir. Üstad Bediüzzaman, Kur'ân'dan başka hiçbir kitaba müracaat etmeden ve te'lifat zamanında yanında hiçbir kitab bulunmadan Nur Risalelerini te'lif etmiştir."¹⁴

"Sual: Risale-i Nurlar bildiğimiz diğer tefsirlere benzemiyor, nasıl onlara Kur'ân-ı Kerim tefsiri nedir?

“Cevap: Tefsir iki kısımdır: Biri, âyetin ibaresini ve lâfzını tefsir eder; biri de, âyetin mâna ve hakikatlarını izah ile isbat eder. Risale-i Nur, bu ikinci kısım tefsirlerin en kuvvetlisi ve en kıymetli ve en parlağı ve en mükemmeli olduğı, ehl-i tahkik ve tetkikten binlercesinin şehadetiyle ve tasdikiyle sabittir.”¹⁵

* * *

Bediüzzaman Said Nursi, Muhammed ikbâl ile aynı zamanlarda dünyaya gelmişti. Her ikisi de 19. asrın yetmişli yıllarında doğdular. Fakat Bediüzzaman, Muhammed ikbâl'den daha fazla yaşamıştır. Bu iki değerli âlim, Batı medeniyetine karşı aynı tutumu izlediler. Her ikisi de Batının adlatıcı, parlak görünüşüne itibar etmediler. Batı medeniyetinin ruhuna nüfuz ederek içyüzünü ortaya çıkardılar.

İlmin ve terakkinin aslâ karşısında olmadılar. Her ikisi de zulümden kurtuluş çarelerini aradılar. Bütün bunlar, zaten bizim inancımızın bir parçasıdır. Çünkü İslâm dini, ilim öğrenmeyi farz kılan tek dindir.

Bediüzzaman'ın, Kur'ân'la barışmayan Avrupalının ikinci yüzü olan Batı medeniyetine bakışı şöyledir:

“Küfür ve küfranı dağıtıp neşreden onun bedbaht ruhudur! Acaba hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musîbetlerle musîbetzede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın cismiyle, zahirî bir surette aldaticı bir zînet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ud denilebilir mi? Âyâ görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazib ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Halbuki senin şeâmetinle, kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkitâa uğrayan ve bütün elemeleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba zâil, yalancı bir Cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu Cehennemde azap çeken bir insana mes'ud denilebilir mi? İşte sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın. Yalancı bir Cennet içinde Cehennemî bir azap çektiriyorsun.”¹⁶

Alex Carrel'de *İnsan Denen Mechul* kitabında aynı meâlde şeyleri söylememiş midir? Tomby'nin bu medeniyetin yorumunu yaparken ikazda bulunduğu şey, aynı şey değil midir? Evet, eskiden birçok medeniyetin çökmesi gibi, bu medeniyetin de çöküşünün yaklaştığını haber veren son zamanlarda birçok kitap ve araştırmaların yayınlandığını görmekteyiz.

Muhammed İkbâl'in haber verdiği gibi, ruhu susuzluktan ölmeye yüz tutmuş Avrupa, içinde medeniyet görünen aldaticı serapta intihar ediyor. Bugün değilse de, yarın mutlaka edecektir. Zira, temel taşları kaymış olan bu medeniyetin en ufak bir sadmeye dahi tahammülü kalmamıştır. Bu hüküm kapitalizm için geçerli olduğu kadar, komünizm için de geçerlidir. Her ikisi de Allah Teâlâ'nın yeryüzünün halifesi olarak yarattığı insan gerçeğine zıddır.¹⁷

Verilen haberin yarısı komünizmin çöküşüyle gerçekleşti. Diğer yarısının tamamlanması ise uzak değildir.

Evet, biz sıradan bir adamın karşısında değiliz. Abbas el-Ak-kad'ın Hz. Ömer (r.a.) hakkında dediği gibi,

"Fevkalâde üstün meziyetlere sahip, kusursuz bir insan, hâlifelik konusunda mümtaz bir şahsiyet. Böyle şahsiyetler bir zaman dilimi içinde ancak bir kaç tane bulunabilir."

"Evet, o hiç şüphesiz güçlü bir insandır. Zira her büyük insan güçlüdür. Böyle insanları gerçek yönleriyle tanımak kolay değildir. Çünkü o insan tarihte emsâli az görülen bir şahsiyettir. Bazan olur ki, ahlâk ve karakterlerinin incelikleri bakımından böyle büyük şahsiyetler tarihte tek başlarına bir tarz, bir ekol hükmünde yerlerini alırlar."

Bediüzzaman'ın cesaret ve cihadı

İşte Said Nursi, böyle bir büyüklüğün ve gücün en üst mertebesine ulaşmış bir şahsiyettir.

Küfre karşı imân gücü...

Bâtıla karşı hak gücü...

Hurafelere karşı ilim gücü...

Ölüme ve tehditlere karşı kahramanlık gücü... Bediüzzaman'ın

Rus Generali Nikolaviç ile olan kıssası, onun bu cesaret ve gücüne canlı bir misaldir.

Şeriatı tatbik etmek isteyen bir harekete katıldığı gerekçesiyle mahkemeye sevk edilen Bediüzzaman'ın mahkemedeki tavrı da bu güce canlı bir misâldir. O gün mahkeme, pencereden bakıldığında dışarıda idam edilmiş 15 kişinin cesetlerinin görüldüğü bir manzaraya sahipti. Mahkeme Reisi sorar:

"Sen de Şeriat istedin mi? İşte şeriatı isteyenler böyle asılırlar."

Bediüzzaman'ın ise cevabı şudur:

"Şeriatın bir hakikatına bin ruhum olsa feda etmeye hazırım.

"Ben hapishane denilen âlem-i berzahın kapısında durmuşum ve darağacı denilen istasyonda âhirete giden şimendiferi bekliyorum.

"Bu hükümet, zaman-ı istibdatta akla husumet ederdi. Şimdi de hayata adavet ediyor. Eğer hükümet böyle olursa yaşasın cünun! Yaşasın mevt! Zalimler için de yaşasın Cehennem!"

"Âlimler ıslâh olursa, âlem de ıslâh olur." Evet, âlim ıslâh olursa, âmirler de ıslâh olur. Âmirler ıslâh olursa, onların işleri de sâlih olur.

Resulullah (a.s.m.) buyuruyorlar ki: "Ümmetimden iki sınıf vardır ki, bunlar ıslâh olduğu zaman insanlar da ıslâh olur. Bunlar bozulduğu zaman insanlar da bozulur. Bu iki sınıf âlimler ve âmirlerdir".

Önce âlim... Çünkü gerçekleri dile getirmekten o sorumludur. Sonra âmirler gelir; çünkü onlar da âlimlerin izahları istikametinde karar alıp tatbik ederler.

Muhammed bin Sâlih şöyle anlatıyor:

"Hammad bin Seleme'nin ziyaretine gittim. Evinde bir hasır, bir Mushaf, bir kitaplık ve bir ibrik vardı. Kendisiyle otururken kapı çalındı. Kapıyı açtık, baktık Muhammed bin Süleyman. Müsaade edildi, içeri girdi ve huzurunda oturdu. Sonra, 'Sizi görünce beni bir heybet sardı, bunun hikmeti nedir?' diye sordu.

Hammad:

“Çünkü Resûl-i Ekrem (a.s.m.), ‘Âlim, ilmi ile Allah rızasını murad ederse, ondan her şey korkar. Fakat ilmi ile dünya menfaatini kasederse, o her şeyden korkar’ buyurmuştur.”¹⁸

Evet, Bediüzzaman Said Nursi, İslâm âleminin vicdanında yaşayacaktır. Dünyada tek bir Müslüman kaldığı müddetçe eserleri ve hizmetleri devam edecektir. Onun şöhret ve cihadı ölümüyle son bulmayacak ve bulmamıştır. Neşrettiği nur-u Muhammedîyi söndürmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Yoksa, tâ el-Ezher diyarı olan Mısır’dan bizi buralara kadar getiren sır nedir? İslâmiyet ne ırk, ne de dil farkı tanır. Zalimler, en büyük kötülük olarak, bu İslâm ümmetini cahil ve ırkçı toplumlar haline getirmeye çalışsalar bile...

Bediüzzaman Said Nursi’nin şahsında İslâm güneşi parlamaya başladı. Öyle bir güneş ki, zaman, mekân, hâl ve müstakbel sınırlarını aşıyor.

Öyle bir güneş ki, ümitsizlikle kararmış kalplerde ve İslâmbol minarelerinden yeniden ümit ruhunu canlandırıyor.

Artık İslâmbol eski haliyle geri dönüyor. Her renkten, her millettten İslâmın evlâtları, onun bu dönüşünü kutluyor...

DİPNOTLAR

- 2 1 1. el-Cebertî. *Acibu'l-Asâr*. Kahire: Dârü's-Şa'b.
- 3 2 2. el-Mehdî el-Sudânî. Kahire: Dârü'l-Maarif, 1981.
- 4 3 3. Mesud En-Nedevî. *Nazratün İcmâliyye İlä intişâri'd-Da'vâti'l-İslâmiyye Fî'l-Hind*, s. 20.
- 5 4 4. Enbiya Sûresi, 92.
- 6 5 5. Rum Sûresi, 31-32.
- 7 6 6. Buharî, İlim: 471
- ~~5. Rûm Sûresi, 31-32.~~
- 8 7 7. Bediüzzaman Said Nursî. *Mektubat*, s. 319.
- 9 8 8. Bediüzzaman Said Nursî. *Emirdağ Lâhikası*, I:201.
- 10 9 9. Bediüzzaman Said Nursî. *Lem'alar*, s. 262.
- 11 10 10. *İhyâu'Ulûmid-Dîn*, C.1; 3 Kitâb; 1. Bâb.
- 12 11. Dr. Yusuf el-Kardâvî. *el-İmâmü'l-Gazâlî*, s. 67, 68
- 13 12. Târihu'l-Üstâzi'l-İmam Li Reşid Rızâ, Muhammed Abduh Li'l-Akkad, Züamâu'l-İslâh, Ahmed Emîn, s. 329. Beşinci baskı.
- 14 13. Bediüzzaman Said Nursî. *Şu'alar*: 576.
- 15 14. Bediüzzaman Said Nursî. *Tarihçe-i Hayat*, s. 143.
- 16 15. A.g.e., s. 143.
- 17 16. Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, s.106.
- 18 17. Allâme Ebûl-Hasen en-Nedevî. *Revâiu'l-İkbâl*.
- 19 18. (*Buharî*, Edeb'inde; *Müslim*, Erba'a'sında rivayet etmiştir.)